

TINE LOGAR

SV. KRIŽ (S. CROCE; OLA 3)

1. INVENTAR

1.1. Vokalizem

1.11. Akcentuirani vokalizem

i	u	u
ie	uo	
	o	
ia	ua	
ø		
æ		
a		a

1.12. Neakcentuirani vokalizem

i	u	
e	ə	o
ia	ua	
æ	a	

1.2. Konzonantizem

1.21. Zvočniki

v		m
r	l	n
j	í	ń

1.22. Nezvočniki

p	b	f	
t	d		
c		s	z
č	ž	š	ž
k	x	γ	

1.3. Prozodija

Silabemi so akcentuirani in neakcentuirani. Kvantitetnih opozicij ni. Akcent je dinamičen in možen na vseh besednih zlogih, začetnih, srednjih in končnih.

2. DISTRIBUCIJA

2.1. Vokalizem

2.11. Akcentuirani vokalizem

2.111. V poziciji pred istozložnim [u] in /r/ se /i:/ ne pojavlja. Zanj se govorí [ie] ('žieu, zə'bieu, z'lieu, ləž'nieu, 'sierk).

- 2.112. V poziciji za vzglasnim /j/ se /ie/ ne pojavlja. Zanj se govorí [ə] ('jən, 'jəš, 'jəsən)
- 2.113. V poziciji pred /j/ se /ie/ in /a/ ne pojavljata. Zanju se govorí [ɛ] (b'reja, 'veja, 'męja, p'reja, go'veja, 'dję, 'jećią 'jajce')
- 2.114. /ø/ je fonem in hkrati pozicijska varianta različnih fonemov. Kot fonem se pojavlja v izposojenkah ('nōno, š'pōžo), kot pozicijska varianta pa namesto /ə e ɥ̥/ pred istozložnim [u] (u'mou, zd'rou, 'šou, č'louk, u'douc, 'louc, 'douji 'divji').
- 2.115. V poziciji za vzglasnim /j/ se /u/ ne pojavlja. Zanj se govorí [ə] ('jetrua)
- 2.116. /iɑ/ se najpogosteje pojavlja v predzadnjih in zadnjih besednih zlogih. V predzadnjih zlogih se v ne povsem jasnih pogojih včasih namesto njega pojavlja [a] (rə'satua 'rešeto', 'naſla 'nesla', s'taynu 'stegno'). [a] se namesto pričakovanega ie pojavlja tudi v primeru ko'lantu 'koleno'. Gre za pozicijo za č š, dentali, labiali, r, l, vendar neka doslednost iz gradiva ni razvidna.
- 2.117. /uɑ/ se navadno pojavlja v predzadnjih in zadnjih zlogih.
- 2.118. V poziciji za vzglasnim /v/ se fonem /uo/ ne pojavlja ('wə́la 'volja', 'wə́istar 'oster', 'wəxcət 'ohcet', 'wəzu 'vozel').

2.12. Neakcentuirani vokalizem

- 2.121. Vokali /i u ə a ɥ̥ iɑ/ se pojavljajo v poakcentskih odprtih zlogih, /i u/ razen tega tudi v vzglasnih zlogih.
- 2.122. V predakcentskih zlogih se najpogosteje pojavljata vokala /ə o/. Diftong /iɑ/ je v tej poziciji analogičen, prevzet iz akcentuirane pozicije (mjad-və'dicə).
- 2.123. V predakcentskih zlogih se včasih pojavlja tudi /u/, zlasti v izposojenkah (mus'tafa) in v vzglasju (us'ja, us'jan).
- 2.124. V poziciji za /v/ oziroma [w] se v vzglasju ne pojavlja /o/ (wə'tava, wə'či, wə'ku, wə'bisti, wək'rūyu).
- 2.125. V poakcentskih zaprtih zlogih se pojavljajo vokali /ə o e/, pri čemer je /ə/ najpogostejši. /o/ je najpogostejši v poziciji pred istozložnim [u] ('jəyrou, 'dielouka, 'živou), vendar se pojavlja tudi pred drugimi konzonanti ('uərox, 'muədros, p'raprot, 'ɥ̥atrok).
- 2.126. Včasih se v poakcentskih zaprtih zlogih pojavlja diftong [uo] kot varianta /uɑ/ v akcentuiranem zlogu ('puatuk, γ'lebuk).
- 2.127. V poziciji pred istozložnim /j/ se /a/ ne pojavlja ('dielej).
- 2.128. V akcentuiranih in neakcentuiranih zlogih se /ə/ pojavlja pred vzglasnim /r/ v poziciji pred konzonantom ('ərja), pred /r/ med konzonanti sredi besede ('pərst, 'tərya, 'tərt).

2.2. Konzonantizem

2.21. Zvočniki

- 2.211. V poziciji pred /ə/ (< o q u) v začetnem besednjem zlogu se namesto /v/ pojavlja [w] ('wəjc, 'wəjna, wə'ku).

- 2.212. V poziciji za vokalom in pred konzonantom ter pred pavzo se /v/ ne pojavlja. Zanj se govori [u].
- 2.213. V poziciji pred pavzo se /m/ ne pojavlja razen v nom. sg. samost. moškega spola. Zanj se govori [n].
- 2.214. V poziciji pred pavzo in za vokalom pred konzonantom se namesto /j/ pojavlja [i].
- 2.215. V poziciji pred velarnim konzonantom se /n/ ne pojavlja. Zanj se govori [ŋ].
- 2.22. Nezvočniki
- 2.221. V poziciji pred pavzo se /b d ɣ z ž/ ne pojavljajo. Zanje se govore [p t x s š].
- 2.222. /ʒ/ se pojavlja samo v izposojenkah iz romanščine (že'na:r).

3. IZVOR

3.1. Vokalizem

3.11. Akcentuirani vokalizem

- i ← i: ('zimą)
 - ← akcentuirani /i/ v nezadnjem besednjem zlogu ('šilqą)
 - ← i:j ('ličk, 'lic ← lijčev)
- u ← u: (k'luc, 'kuxią, 'kuxą, 'lupki, 'usta)
 - ← akcentuirani /u/ v nezadnjem besednjem zlogu
 - ← o: v besedi 'musk 'mozeg'
- o ← o: ('dum, mə'su, 'su, 'nus)
 - ← q: ('zu:p, žə'luc 'želodec', 'pupk)
 - ← akcentuirani /o/ v nezadnjem besednjem zlogu ('muką)
 - ← ɔ: ('kunən, 'kunt 'kleti', 'puš, 'tučt, 'dux)
 - ← ɔ̄: ('pun)
 - ← sekundarno akcentuirani /ɔ̄/ ('suzą)
- ie ← ē: (s'liep, 'lies)
 - ← akcentuirani /ě/ v nezadnjem besednjem zlogu ('siemą)
 - ← i: v poziciji pred r ('sierk, və'čierjā)
 - ← akcentuirani /i/ v poziciji pred r (sə'kierą)
 - ← e: ('šiest, 'liet)
 - ← akcentuirani /e/ v nezadnjem besednjem zlogu ('pieku)
 - ← včasih /ɛ:/ (jə'mie 'ime', sa u'siedən, 'lieyənt sa, u 'miesu)
 - ← akcentuirani /i:/ pred istozložnim [u] (z'lieu, 'zieu, žə'bieu, ləž'nieu)
- uo ← akcentuirani /o/ v nezadnjem besednjem zlogu ('kuoža)
 - ← včasih /ɔ:/ ('muoš, 'buobən, nə'cuoi, 'kuos)
 - ← o: v poziciji pred j ('luoj)
- [e] ← ē: v poziciji pred neistozložnim /j/ (se s'meje, b'rejā)
 - ← akcentuirani a v poziciji pred istozložnim [j] ('dej)
 - ← redko ē: v poziciji pred neistozložnim /j/ (p'rejā, go'vejā)
 - ← akcentuirani e v poziciji pred neistozložnim /j/ ('męjā)

- ø ← v izposojenkah ('nöno, š'požo)
 ← akcentuirani /i ə a/ v poziciji pred istozložnim [u] (u'mou, šou, zd'røy)
 ← akcentuirani /o/ pred istozložnim [u] ('vou, 'lou)
 ← sekundarno akcentuirani /i/ v poziciji pred /v/ ('douji)
 ← sekundarno akcentuirani /o/ v poziciji pred [u] (č'louk, u'douc, 'louc)
- ə ← akcentuirani /ə/ v zadnjem besednem zlogu ('sən)
 ← /ə/ pod sekundarnim akcentom ('tənk, 'zəmi, 'ləxt, 'səməń, s'təzə, s'kədəń)
 ← akcentuirani /i/ v zadnjem besednem zlogu ('nət, 'məš)
 ← /i u/ pod sekundarnim akcentom ('jəylə, 'šərəok, z'ŷablən, p'ləvət)
 ← /e: e: ə:/ v začetnem besednem zlogu v poziciji za /j/ ('jən, 'jəsen, 'jəzək, 'jəzərlə)
- ıa ← e pod sekundarnim akcentom ('ziámłä, 'liáməš)
 ← akcentuirani /ě, e/ v zadnjem besednem zlogu (x'liap, u'sią)
- uə ← o pod sekundarnim akcentom ('nuəvə, s'ruəta)
 ← akcentuirani /o/ v zadnjem ali edinem besednem zlogu ('nuaxt, 'uŋan 'on', s'nuał, p'ułat, st'rūap, γ'rūap)
 ← akcentuirani /q/ v zadnjem besednem zlogu ('ruač)
 ← akcentuirani /o/ v odprttem končnem zlogu (d'nua)
- ą ← včasih /e/ pod sekundarnim akcentom ('čalua, s'taynuə, sastra, 'mätla, 'žanə, 'tata, skə'danc, 'takla, 'taba 'tebe')
 ← včasih /ě/ pod sekundarnim akcentom (st'rałə)
 ← akcentuirani /a/ v zadnjem zaprtem besednem zlogu (γ'rax, γ'lăš, p'rax 'prag', s'tar, s'pat, γ'nat, 'past (inf.)
 ← redko akcentuirani /e/ v zadnjem besednem zlogu
- a ← a: ('japkə)
 ← akcentuirani /a/ v nezadnjem besednem zlogu ('jarəm)
 ← ə: ('dan)
 ← akcentuirani /ə/ v nezadnjem besednem zlogu
 ← e: in akcentuirani /e/ v nezadnjem besednem zlogu (γ'ladə, 'past 'pest', 'jatra 'jetra', 'vazu 'vezal', 'žaja 'žeja')
 ← akcentuirani /ę/ v zadnjem besednem zlogu (s'ma 'smo', 'sa 'so', 'rap, 'žau 'žel')

3.12. Neakcentuirani vokalizem

- i ← i v zadnjem odprttem besednem zlogu (s k'ravi, z 'ruayi)
 ← ę v zadnjem odprttem zlogu za /č š ž j í ň/ (p'lieči, p'luči, š'karji, γospo'dini, 'kyaňi 'konje', kə'nuapli, 'sají)
 ← neakcentuirani -aj za č (p'lači)

- u ← u v zadnjem odprttem zlogu (b'ratu, s'tarmu, p'raγu)
 ← q v zadnjem odprttem zlogu (γ'lavu, z'nitju, 'ribu)
 ← -u ← -əl, -əv, -iv, -il, -əl ('misu, 'cierku, wək'ruγu, 'γuənu, 'vidu)
 ← u v vzglasju (u'γaŋkə)
- e ← poakcentski /a/ v poziciji pred istozložnim [i] ('dielei)
 ← poakcentski /e/ v poziciji za neistozložnim /j ï/ (sa s'meješta, s'meješ
sa, 'melema)
- o ← o q v predakcentskem (ne vzglasnem) in poakcentskem zaprtem
zlogu (sto'jin, kos'ti, ko'liena, 'uətrok, b'ratoŋ)
 ← a, e v poakcentskem zlogu pred istozložnim [u] ← ī, v ('dielouka
'diebou)
 ← a v predakcentskem zlogu pred istozložnim [u] (γlo'ník)
- ə ← ə v predakcentskem in poakcentskem zaprtem zlogu (lə'γa sa)
 ← a e ē i u v predakcentskem zlogu (se və'li, strəxo'vet, lə'si, və'sieŋ
sləzə'nica, lə'žin, lə'sien, sə'din, kλə'čin, žə'vin, jə'miena, wəče'nik)
 ← a e ē ə i u v poakcentskem zaprtem zlogu (razen pred [-u-] ← v,
-l) (u'mazən, 'muřast, z b'rataŋ, 'mielən, 'mjałən 'vidət, 'mislən,
'miedəx, 'klužəx, t'riebəx, bo'liezən, 'səmen)
 ← vzglasni /o, q/ v poziciji za protetičnim [w] (wə'ku, wə'čiesa, wə'či,
wə'buva, wəpo'dan, wək'ruγu)
 ← r skupaj z /r/ (ə + r) ('vietər, kər'vei, sər'cie)
 ← včasih /o/ (mə'tika, lə'pata)
- ią ← e ē v poakcentskem končnem zlogu ('vierią, 'muorią, 'tjačią ,teče',
'davią, 'tiąbią, 'mənią)
- V 3. os. sg. glag. III. in IV. vrste se namesto pričakovanega obrazila -i
(vidi, nosi) govorji obrazilo -ią, ki je analogično po glag. I. in II. vrste
('nijasią) ('mislią, zəs'tupią, sa 'mutią, sa s'punią, š'lišią, 'vidią)
- ua ← o v odprttem končnem zlogu ('uxią, 'vinią)
- ą ← a v odprttem končnem zlogu (z 'uxą, sto'palą, lə'sicą, 'jəžą, 'kərtą,
'kukoućą, 'lastouką)
- a ← ę v odprttem končnem zlogu (razen za č ž š ī í ñ į) (pl. 'bəxa 'bolhe',
'muxa, k'rava)

3.2. Konzonantizem

- 3.21. Zvočniki so nastali iz ustreznih izhodiščnih slovenskih, poleg tega pa še:
- v ← w
 ← l pred pavzo in sredi besede pred konzonantom
 - í ← včasih iz í
 - í ← vj skupaj z v (zd'raułią)
 - n ← m pred pavzo
 ← mn (sa s'punəm)

3.22 Nezvočniki

Nezvočniki so nastali iz ustreznih izhodiščnih slovenskih glasov. Nezveneči nezvočniki so nastali tudi po asimilaciji zvenečih na sledeče nezveneče, in obratno, zveneči na enak način iz nezvenečih. Nezveneči nezvočniki so nastali iz zvenečih tudi pred pavzo.

Razen tega pa še:

č ← ţ

γ ← g

x ← g pred pavzo

ž ← v izposojenkah (že'nar, žo'rini)

3.3. Prozodija

- 3.31. Govor je odpravil intonacijske in kvantitetne opozicije v akcentuiranih zlogih. Tako ima sedaj dinamičen akcent in eno samo kvantiteto v akcentuiranih zlogih ('V). Akcentuirani silabemi so daljši od neakcentuiranih.
- 3.32. Razen splošnoslovenskih akcentskih premikov (zi:má < zí:ma, zlá:to → zlató:) je govor izvedel tudi premik s končnega kratko akcentuiranega odprtega in zaprtrega zloga na predakcentske e o ə (žená → žé:na, kosá → kó:sa, mæglá → mágla 'vəsúok, 'təmən)
- 3.33. Pri samostalnikih ženskega spola z obrazilom -a in s prvotno premičnim akcentom v fleksiji je posplošil akcentuacijo na osnovi v vseh sklonih ednine in množine.